

Uwaga: niedawno wprowadzono na tej stronie zmiany w oryginalnej wersji językowej [pt](#). Strona w wybranej przez Ciebie wersji językowej jest obecnie tłumaczona przez nasze służby tłumaczeniowe.

portugalski

Swipe to change

Przeprowadzanie dowodów

Portugalia

1 Ciężar dowodu**1.1 Jakie zasady obowiązują w odniesieniu do ciężaru dowodu?**

Uwaga wstępna: ogólne zasady regulujące kwestie związane z dopuszczalnością dowodów, ich wartością dowodową, ciężarem dowodu oraz formami przeprowadzania dowodu zawarto w wymienionych poniżej przepisach portugalskiego kodeksu cywilnego i kodeksu postępowania cywilnego. Na końcu tego arkusza informacyjnego znajdują się linki do wersji skonsolidowanych tych dwóch dokumentów prawnych w języku portugalskim.

Zgodnie z art. 342 kodeksu cywilnego:

Osoba powołująca się na określone prawo musi zasadniczo dowieść prawdziwości faktów leżących u jego podstaw.

Strona przeciwna musi wykazać, że zaszły okoliczności faktyczne ograniczające, zmieniające lub uchylające takie prawo.

W razie wątpliwości okoliczności faktyczne muszą zostać uznane za elementy warunkujące powstanie prawa.

W przypadku powództwa o ustalenie nieistnienia stosunku prawnego lub prawa (art. 10 ust. 3 lit. a) kodeksu postępowania cywilnego i art. 343 kodeksu cywilnego), w ramach którego jedna ze stron nie dąży do wydania wyroku przeciwko stronie przeciwnej, a wyłącznie wnosi do sądu o stwierdzenie nieistnienia danego prawa lub okoliczności faktycznej, do pozwanego należy udowodnienie elementów warunkujących powstanie prawa będącego przedmiotem roszczenia.

W przypadku powództw sądowych, które należy wytoczyć w określonym terminie po dniu, w którym powód dowiedział się o zaistnieniu określonej okoliczności faktycznej, do pozwanego należy udowodnienie, że termin ten już upłynął, chyba że w przepisach szczególnych przewidziano inne rozwiązanie (art. 343 ust. 2 kodeksu cywilnego).

Jeżeli prawo, na które powołuje się powód, podlega warunkowi zawieszającemu (niepewne przyszłe zdarzenie, od którego wystąpienia strony uzależniły skutki czynności prawnej – art. 270 kodeksu cywilnego) lub jeżeli obowiązuje w stosunku do niego termin początkowy (moment, po którym takie prawo może powstać – art. 278 kodeksu cywilnego), obowiązek wykazania, że taki warunek został spełniony lub że taki termin początkowy upłynął, spoczywa na powodzie (art. 343 ust. 3 kodeksu cywilnego).

Jeżeli prawo, na które powołuje się powód, podlega warunkowi rozwiązującemu (zdarzenie przyszłe i niepewne, od którego wystąpienia strony uzależniły skutki czynności prawnej – art. 270 kodeksu cywilnego) lub jeżeli obowiązuje w stosunku do niego termin ostateczny (chwila, z której upływem prawo wygasa – art. 278 kodeksu cywilnego), obowiązek wykazania, że taki warunek został spełniony lub że taki termin ostateczny upłynął, spoczywa na pozwanym (art. 343 ust. 3 kodeksu cywilnego).

Powyższe zasady ulegają odwróceniu w przypadku istnienia domniemania prawnego (gdy na podstawie przepisów prawa wywodzi się ze znanego faktu określony skutek lub wniosek w celu ustalenia faktu nieznanego), wyłączenia lub zwolnienia z obowiązku postępowania zgodnie z zasadą dotyczącą ciężaru dowodu lub ważnego porozumienia o takim samym skutku i zasadniczo w każdym innym przypadku określonym prawem (art. 344 ust. 1 kodeksu cywilnego). Ciężar dowodu podlega odwróceniu również wtedy, gdy strona przeciwna umyślnie uniemożliwiła przedstawienie dowodu przez zobowiązaną do tego stronę (art. 344 ust. 2 kodeksu cywilnego).

Porozumienie w sprawie odwrócenia ciężaru dowodu jest nieważne:

gdy chodzi o niezbywalne prawo (tj. prawo, którego strona nie może się zrzec wyłącznie na podstawie oświadczenia woli) lub w przypadku gdy może to nadmiernie utrudnić jednej ze stron wykonanie prawa (art. 345 ust. 1 kodeksu cywilnego);

podobnie nieważne jest porozumienie o wyłączeniu jakiegokolwiek zgodnego z prawem środka dowodowego lub dopuszczeniu innego środka dowodowego niż środek przewidziany w obowiązujących przepisach. Jeżeli jednak postanowienia sądów w przedmiocie dowodów opierają się na względach porządku publicznego, porozumienia takie są nieważne niezależnie do okoliczności (art. 345 ust. 2 kodeksu cywilnego).

W przypadku przedstawienia dowodu przez stronę, na której spoczywa obowiązek wykazania prawdziwości danej okoliczności faktycznej, strona przeciwna może przedstawić dowód przeciwny w celu podania takiego dowodu w wątpliwość. W przypadku wystąpienia dostatecznie dużych wątpliwości rozstrzygnięcie zapadnie przeciwko stronie, na której spoczywał obowiązek udowodnienia danej okoliczności faktycznej (art. 346 kodeksu cywilnego).

Niezbity dowód można podważyć wyłącznie poprzez przedstawienie dowodu na to, że okoliczność faktyczna leżąca u podstaw takiego dowodu nie jest prawdziwa, bez uszczerbku dla innych ograniczeń przewidzianych w prawie (art. 347 kodeksu cywilnego).

Każda osobowa powołująca się na prawo zwyczajowe, miejscowe lub na prawo państwa trzeciego jest zobowiązana do przedstawienia dowodów potwierdzających istnienie i treść takiego prawa, przy czym sąd podejmuje z urzędu działania na rzecz uzyskania stosownych informacji (art. 348 ust. 1 kodeksu cywilnego). Sąd gromadzi również takie informacje z urzędu, jeżeli ma wydać orzeczenie na podstawie prawa zwyczajowego lub miejscowego lub na podstawie prawa obcego, w przypadku gdy żadna ze stron nie powołała się na takie prawo, w przypadku gdy strona przeciwna potwierdziła istnienie takiego prawa i treść tego prawa lub w przypadku gdy strona przeciwna nie wniosła sprzeciwu (art. 348 ust. 2 kodeksu cywilnego). Jeżeli sąd nie jest w stanie ustalić treści mającego zastosowanie prawa, stosuje przepisy portugalskiego prawa zwyczajowego (art. 348 ust. 3 kodeksu cywilnego).

1.2 Czy obowiązują zasady, które wyłączają konieczność dowodzenia niektórych faktów? W jakich przypadkach? Czy możliwe jest przedstawienie dowodu w celu obalenia szczególnego domniemania prawnego?

Tak, ustanowiono przepisy zwalniające z obowiązku udowodnienia pewnych faktów.

Zgodnie z art. 412 ust. 1 kodeksu postępowania cywilnego nie wymagają dowodu:

fakty powszechnie znane;

fakty znane sądowi z urzędu; jeżeli sąd wezwie do przedstawienia tych faktów, strona musi załączyć stosowne dowody z dokumentów do akt sprawy.

W prawie portugalskim dopuszcza się domniemania prawne i faktyczne (art. 349 kodeksu cywilnego).

Strona, na której korzyść przemawia domniemanie prawne, nie musi udowadniać domniemanego faktu (art. 350 ust. 1 kodeksu cywilnego).

Domniemania prawne można obalić, przedstawiając dowód przeciwny, poza przypadkami, w których nie jest to dozwolone na mocy przepisów prawa, tj. poza sytuacjami, w których nie dopuszcza się możliwości przedstawienia dowodu przeciwnego (art. 350 ust. 2 kodeksu cywilnego).

1.3 Do jakiego stopnia sąd musi być przekonany o fakcie, aby oprzeć orzeczenie na istnieniu tego faktu?

Wartość poszczególnych środków dowodowych różni się w zależności od ich charakteru.

Dokumenty urzędowe mają pełną moc dowodową w odniesieniu do określonych faktów i można je obalić wyłącznie za pomocą dowodu przeciwnego (art. 369–372 kodeksu cywilnego).

Dokumenty prywatne mają pełną moc dowodową, jeżeli autentyczność charakteru pisma odręcznego i podpisu albo samego podpisu zostanie potwierdzona lub nie zostanie zakwestionowana, chyba że podniesiony zostanie zarzut ich sfalszowania (art. 373–379 kodeksu cywilnego).

W Portugalii obowiązują przepisy szczególne dotyczące mocy dowodowej wyciągów z rejestrów, pism, notatek, zaświadczeń, wyciągów z zaświadczeń, odpisów uwierzytelnionych i kserokopii (art. 380–387 kodeksu cywilnego).

Sąd dokonuje swobodnej oceny dowodów z opinii biegłych, dowodów uzyskanych w toku wizji lokalnych przeprowadzonych przez sąd oraz dowodów z zeznań świadków (art. 389, 391 i 396 kodeksu cywilnego).

Domniemania prawne są dozwolone wyłącznie w takich samych sytuacjach i na takich samych warunkach jak w przypadku dowodów z zeznań świadków (art. 351 kodeksu cywilnego).

Swobodna ocena dowodów przez sąd nie obejmuje faktów, których udowodnienie wymaga spełnienia przewidzianych w prawie szczególnych wymogów formalnych, ani faktów, które można udowodnić wyłącznie poprzez przeprowadzenie dowodu z dokumentów, lub faktów, które zostały w niezbity sposób udowodnione na podstawie dokumentów, umowy albo przyznania przez strony (art. 607 ust. 5 kodeksu postępowania cywilnego).

Sąd uwzględni wszystkie przedstawione dowody, niezależnie od tego, czy przedstawiła je strona, na której spoczywał ciężar dowodu, nie naruszając przepisów, zgodnie z którym dowód potwierdzający fakt jest nieistotny, jeżeli został przedstawiony przez określoną zainteresowaną stronę (art. 413 kodeksu postępowania cywilnego).

Wszelkie wątpliwości dotyczące okoliczności faktycznej lub ciężaru dowodu rozstrzyga się na niekorzyść strony, która odniosłaby korzyści z danego faktu (art. 414 kodeksu postępowania cywilnego).

2 Postępowanie dowodowe

2.1 Czy dowód przeprowadza się zawsze na podstawie wniosku strony czy sędzia w niektórych przypadkach może również przeprowadzić dowód z urzędu?

W prawie portugalskim ustanowiono „zasadę inkwizycyjności”, zgodnie z którą sędzia z urzędu dokonuje wszelkich czynności lub zleca dokonanie wszelkich czynności niezbędnych do ustalenia prawdy i sprawiedliwego rozstrzygnięcia sporu w odniesieniu do faktów, do których badania jest on uprawniony na mocy przepisów prawa (art. 411 kodeksu postępowania cywilnego).

Sędzia może, na dowolnym etapie postępowania, wezwać strony do stawienia się osobiście w sądzie w celu złożenia zeznań dotyczących faktów istotnych dla wydania orzeczenia w sprawie (art. 452 ust. 1 kodeksu postępowania cywilnego).

Sąd ma obowiązek zażądać, z urzędu lub na wniosek jednej ze stron, przekazania informacji, opinii technicznych, planów, zdjęć, rysunków, przedmiotów lub innych dokumentów niezbędnych do ustalenia prawdy. Żądania takie mogą być kierowane do organów publicznych stron sporu lub osób trzecich (art. 436 ust. 1 i 2 kodeksu postępowania cywilnego).

Sąd, o ile uzna to za stosowne, może zarządzić, z urzędu lub na wniosek jednej ze stron, przeprowadzenie czynności wyjaśniających w sprawie przedmiotów lub osób. Czynności te muszą zostać przeprowadzone z poszanowaniem prawa do prywatności i życia rodzinnego oraz godności człowieka oraz powinny mieć na celu wyjaśnienie każdego faktu istotnego dla wydania orzeczenia w sprawie. Sąd może przeprowadzić wizję lokalną lub zarządzić przeprowadzenie rekonstrukcji wydarzeń, jeżeli uzna to za konieczne (art. 490 ust. 1 kodeksu postępowania cywilnego).

Jeżeli w toku postępowania sądowego pojawiają się powody, by przypuszczać, że osoba, która nie została wezwana do stawienia się przed sądem w charakterze świadka, może dysponować wiedzą na temat faktów istotnych dla wydania prawidłowego orzeczenia w sprawie, sędzia powinien zarządzić wezwanie takiej osoby do złożenia zeznań w sądzie (art. 526 ust. 1. kodeksu postępowania cywilnego).

Sędzia może również z urzędu zarządzić przeprowadzenie dowodu z opinii biegłego (art. 477 kodeksu postępowania cywilnego).

Zgodnie z art. 417 kodeksu postępowania cywilnego każdy ma obowiązek współpracy w celu ustalenia prawdy.

2.2 Co się dzieje po przyjęciu wniosku dotyczącego przeprowadzenia dowodu?

Strony z reguły przedstawiają dowody w swoich pismach procesowych, w szczególności w pozwie i odpowiedzi na pozew (np. art. 552 i 572 kodeksu cywilnego).

Wniosek dowodowy można zmienić na etapie przedprocesowych czynności dowodowych, natomiast termin na wprowadzenie zmian na liście świadków upływa na 20 dni przed datą rozprawy (art. 598 kodeksu postępowania cywilnego).

Na etapie przedprocesowych czynności dowodowych lub, w stosownych przypadkach, w drodze postanowienia sąd wskazuje środki dowodowe, które są dopuszczalne i na które strony mogą się powołać (art. 591 i 593 kodeksu postępowania cywilnego).

Zasadniczo dowody przeprowadza się na rozprawie końcowej. W wyjątkowych przypadkach sąd może jednak dopuścić możliwość przeprowadzenia dowodu na wcześniejszym etapie postępowania (art. 419 kodeksu postępowania cywilnego).

Poza przypadkami, w których sędzia zmienia porządek czynności prawnych, zgodnie z art. 604 ust. 3 kodeksu postępowania cywilnego dowody przeprowadza się w następującym porządku:

- oświadczenia stron;
- nagrania wideo lub audio;
- ustne wyjaśnienia biegłych;
- zeznanie świadków.

Jeżeli po zakończeniu rozprawy sędzia stwierdzi, że nie dysponuje wystarczającymi informacjami, może wznowić rozprawę w celu przesłuchania wybranych osób lub nakazania przedstawienia innych środków dowodowych (art. 607 ust. 1 kodeksu postępowania cywilnego).

2.3 W jakich przypadkach sąd odrzuci wniosek dowodowy strony?

Wniosek o przeprowadzenie dowodu może zostać odrzucony, jeżeli został złożony po upływie odpowiedniego terminu ustawowego lub jeżeli dowód jest niedopuszczalny.

Poniżej przedstawiono pewne przykładowe sytuacje, które mogą skutkować całkowitym lub częściowym odrzuceniem wniosku o przeprowadzenie dowodu:

jeżeli liczba świadków przekracza wartość dopuszczalną na mocy przepisów prawa, dodatkowi świadkowie nie zostaną dopuszczeni, bez uszczerbku dla możliwości wyrażenia przez sędziego zgody na przesłuchanie tych świadków w wyjątkowych okolicznościach (art. 511 kodeksu postępowania cywilnego);

jeżeli strona figuruje na liście świadków (art. 496 kodeksu postępowania cywilnego);

jeżeli w trakcie wstępnego przesłuchania świadka sędzia uzna go za niezdolnego do składania zeznań (art. 513 kodeksu postępowania cywilnego);

jeżeli strona ma składać zeznanie dotyczące faktów, które nie mogą stanowić dowodu (art. 454 kodeksu postępowania cywilnego);

ogólnie rzecz biorąc, jeżeli sędzia – kierując się swoim uznaniem – stwierdzi, że dowód jest nieistotny lub jego przeprowadzenie ma na celu opóźnienie postępowania (art. 6 kodeksu postępowania cywilnego).

Zgodnie z art. 417 ust. 2 kodeksu postępowania cywilnego, jeżeli środek dowodowy prowadzi do naruszenia integralności fizycznej lub moralnej osoby, stanowi ingerencję w jej życie prywatne lub rodzinne, narusza jej mir domowy, poufność korespondencji lub poufność komunikacji drogą elektroniczną, a także jeżeli narusza tajemnicę zawodową, tajemnicę urzędową lub tajemnicę państwową, osoba wezwana do złożenia zeznań przed sądem może odmówić współpracy z sądem. Jeżeli jednak u podstaw wspomnianej odmowy współpracy leży obowiązek dochowania tajemnicy, sąd może zbadać, czy odmowa ta jest uzasadniona, i zwolnić daną osobę z obowiązku dochowania tajemnicy.

Dlatego też w sytuacji, w której do sądu portugalskiego wniesiono o przeprowadzenie dowodu mogącego skutkować naruszeniem tajemnicy, sąd w państwie członkowskim pochodzenia wskazuje w formularzu wniosku, czy życzy sobie, aby sąd portugalski postanowił o uchyleniu obowiązku dochowania tajemnicy.

2.4 Jakie wyróżnia się środki dowodowe?

Istnieją następujące środki dowodowe:

domniemania (art. 349 kodeksu cywilnego);

przynania uzyskane w toku zeznań składanych przez stronę (art. 352 kodeksu cywilnego);

oświadczenia strony, które nie odpowiadają uzyskanym przynaniom (art. 466 kodeksu postępowania cywilnego);

dokumenty (art. 362 kodeksu cywilnego i art. 423 ust. 1 kodeksu postępowania cywilnego). Dowody z dokumentów obejmują opinie adwokatów, innych prawników lub ekspertów, których sąd nie pozyskał w toku przeprowadzania dowodu z opinii biegłego (art. 426 kodeksu postępowania cywilnego);

dowody z opinii biegłych (art. 388 kodeksu cywilnego i art. 467 ust. 1 kodeksu postępowania cywilnego);

wizje lokalne przeprowadzane przez sąd (art. 390 kodeksu cywilnego i art. 490 ust. 1 kodeksu postępowania cywilnego). Dowody pozyskane w toku wizji lokalnych przeprowadzanych przez sąd obejmują weryfikację sądową bez zastrzeżeń (art. 494 kodeksu postępowania cywilnego);

dowody z zeznań świadków (art. 392 kodeksu cywilnego i art. 495 ust. 1 kodeksu postępowania cywilnego);

dowody rzeczowe (art. 416 ust. 1 kodeksu postępowania cywilnego).

2.5 Jakie metody stosuje się w celu uzyskania dowodów ze świadków i czym się one różnią od środków uzyskiwania dowodów z biegłych? Jakie obowiązują zasady w odniesieniu do składania dowodów pisemnych i ekspertyz/opinii biegłych?

Portugalskie prawo procesowe cywilne opiera się na zasadach ustności i bezpośredniości. Z tego względu co do zasady w toku przesłuchania i rozprawy: świadków i strony przesłuchuje osobiście przewodniczący składu sędziowskiego (art. 452, 456, 457, 466, 500, 501, 503, 506, 518 i 520 kodeksu postępowania cywilnego). Jeżeli świadkowie i strony zamieszkują poza okręgiem podlegającym właściwości danego sądu, przesłuchuje się ich w drodze wideokonferencji.

W określonych sytuacjach (np. choroba lub bardzo duże trudności w stawieniu się przed sądem) świadków i strony można przesłuchać drogą telefoniczną lub za pośrednictwem dowolnej innej metody komunikacji bezpośredniej wskazanej przez sąd bądź w formie pisemnej. Sędzia może również przesłuchać świadków lub strony w miejscu, w którym się one aktualnie znajdują. W wyjątkowych przypadkach niektórzy świadkowie są uprawnieni do składania zeznań w formie pisemnej;

sąd może wezwać biegłych do złożenia ustnych wyjaśnień na rozprawie. Biegli z zakładów pracy mogą być również przesłuchiwani w drodze wideokonferencji z ich miejsca pracy (art. 486 kodeksu postępowania cywilnego);

sąd może przeprowadzać oględziny na miejscu lub zarządzić zorganizowanie wizji lokalnej – w takiej sytuacji w stosownych przypadkach towarzyszy mu odpowiedni specjalista (art. 490 i 492 kodeksu postępowania cywilnego);

adwokaci wygłaszają mowy końcowe przed sędzią.

Z kolei ekspertyzy, dokumenty, opinie i – ogólnie rzecz biorąc – dowody w formie pisemnej, a także zdjęcia, materiały wideo, materiały audio oraz przedstawienie dowodów rzeczowych uwzględnia się w aktach sprawy z wyprzedzeniem, aby zapewnić możliwość ich zakwestionowania i zbadania podczas rozprawy (art. 416 kodeksu postępowania cywilnego).

Nieruchomości lub ruchomości, których nie można uwzględnić w postępowaniu, mogą zostać poddane oględzinom przez sąd w trakcie rozprawy końcowej.

Sąd może również nakazać dokonanie ich oględzin przez biegłego lub poddanie ich weryfikacji sądowej bez zastrzeżeń (art. 416 kodeksu postępowania cywilnego).

W pilnych i uzasadnionych przypadkach sędzia może nakazać przedstawienie dowolnego środka dowodowego na wcześniejszym etapie (art. 419 kodeksu postępowania cywilnego).

Jeżeli osoby, które mają zostać przesłuchane, zamieszkują za granicą, można je przesłuchać przed przeprowadzeniem rozprawy na podstawie wniosku o pomoc sądową lub – jeżeli są one obywatelami portugalskimi – na podstawie wniosku o pomoc sądową przesłanego na adres konsulatu Portugalii (art. 500 lit. b) kodeksu postępowania cywilnego). Dowody z przesłuchania osoby przebywającej za granicą w drodze wideokonferencji przeprowadza się zazwyczaj na rozprawie.

2.6 Czy istnieją silniejsze i słabsze środki dowodowe?

Tak, wartość dowodowa różni się w zależności od specyfiki danego środka dowodowego (zob. odpowiedź na pytanie 1.3).

Poniżej przedstawiono przykłady sytuacji, w których określone środki dowodowe mają większą moc dowodową od innych.

Dowody z zeznań świadków nie są dopuszczalne, jeżeli zgodnie z prawem lub według ustaleń pomiędzy stronami oświadczenie handlowe musi mieć formę pisemną lub musi zostać potwierdzone na piśmie (art. 393 ust. 1 kodeksu cywilnego).

Dowody z zeznań świadków nie są dopuszczalne również wówczas, gdy zdarzenie zostało w pełni dowiedzione za pomocą dowodów z dokumentów lub innych środków dowodowych o pełnej mocy dowodowej (art. 393 ust. 2 kodeksu cywilnego).

Dowody z zeznań świadków są niedopuszczalne, jeżeli opierają się na jakichkolwiek umowach, które są sprzeczne w stosunku do treści dokumentów urzędowych lub prywatnych o pełnej mocy dowodowej lub je uzupełniają, niezależnie od tego, czy takie umowy zostały zawarte przed sporządzeniem dokumentu, w tym samym czasie, w którym został on sporządzony czy po jego sporządzeniu (art. 394 ust. 1 kodeksu cywilnego).

Pisemne przyznanie się sądowe ma pełną moc dowodową względem osoby przyznającej określony fakt (art. 358 ust. 1 kodeksu cywilnego).

Przyznanie pozasądowe, w formie dokumentu urzędowego lub prywatnego, uznaje się za udowodnione po spełnieniu warunków przewidzianych dla takich dokumentów oraz, jeżeli zostało skierowane do strony przeciwnej lub jej pełnomocnika, ma pełną moc dowodową (art. 358 ust. 2 kodeksu cywilnego).

Przyznanie pozasądowe, które nie przybiera formy dokumentu, nie może zostać potwierdzone przez świadków jeżeli dowód z zeznań świadków jest niedopuszczalny; jeżeli jednak taki dowód jest dopuszczalny, sąd ocenia jego moc dowodową wedle swobodnego uznania (art. 358 ust. 3 kodeksu cywilnego).

Przyznanie sądowe w formie innej niż pisemna i przyznanie pozasądowe skierowane do osoby trzeciej lub zawarte w testamentie podlega swobodnej ocenie przez sąd (art. 358 ust. 4 kodeksu cywilnego).

Przyznanie nie stanowi dowodu przeciwko osobie przyznającej określony fakt (art. 354 kodeksu cywilnego), jeżeli: zostanie ono uznane za niewystarczające w świetle przepisów prawa lub jeżeli opiera się na okolicznościach faktycznych, których uznanie lub zbadanie jest zakazane na mocy prawa; opiera się na okolicznościach faktycznych związanych z prawami niezwykłymi; fakt, którego dotyczy przyznanie, jest niemożliwy lub w sposób oczywisty nie istnieje.

Dowód z zeznań świadków na okoliczność pozornej umowy lub transakcji nie jest dopuszczalny, jeżeli powołują się na niego strony takiej umowy lub transakcji (art. 394 kodeksu cywilnego).

2.7 Czy udowodnienie określonych faktów wymaga oznaczonych środków dowodowych?

Tak, zwłaszcza w następujących przypadkach:

gdy w przepisach prawa nałożono wymóg sporządzenia dokumentu o określonej formie, takiego dokumentu nie można zastąpić innym środkiem dowodowym ani innym dokumentem, chyba że taki środek dowodowy lub dokument ma większą moc dowodową (art. 364 ust. 1 kodeksu cywilnego);
gdy w przepisach prawa nałożono wymóg dopełnienia szczególnych formalności na potrzeby stwierdzenia lub dowiedzenia faktu prawnego, nie można zrezygnować z dopełnienia takich formalności (art. 220 kodeksu cywilnego).

2.8 Czy świadkowie są zobowiązani przepisami prawa do zeznawania?

Każdy, niezależnie od tego, czy jest stroną sprawy, ma obowiązek współpracy w celu ustalenia prawdy poprzez udzielanie odpowiedzi na zadawane pytania, poddanie się czynnościom wyjaśniającym, dostarczenie tego, o co zwrócił się sąd, oraz dokonywanie czynności zarządzonych przez sąd (art. 417 ust. 1 kodeksu postępowania cywilnego).

2.9 W jakich przypadkach mogą odmówić składania zeznań?

Następujące osoby mogą odmówić składania zeznań w charakterze świadków, z wyjątkiem postępowania służącego potwierdzeniu narodzin lub śmierci dziecka (art. 497 ust. 1 kodeksu postępowania cywilnego):

wstępni w sprawach z udziałem zstępnych oraz rodzice adopcyjni w sprawach z udziałem dzieci przysposobionych i odwrotnie;

teść lub teściowa w sprawach z udziałem zięcia lub synowej i odwrotnie;

małżonek lub były małżonek w sprawach, w których jedną ze stron jest drugi małżonek lub były małżonek;

osoba, która pozostaje lub pozostawała w związku nieformalnym o charakterze zbliżonym do związku małżeńskiego z którąkolwiek ze stron postępowania.

Do obowiązków sędziego należy poinformowanie osób, o których mowa powyżej, o prawie do odmowy składania zeznań (art. 497 ust. 2 kodeksu postępowania cywilnego).

Świadkowie związani tajemnicą zawodową, tajemnicą urzędową i tajemnicą państwową mogą zgodnie z prawem odmówić składania zeznań w zakresie, w jakim dotyczą one faktów objętych taką tajemnicą (art. 497 ust. 3 kodeksu postępowania cywilnego).

2.10 Czy osoba, która odmawia złożenia zeznań, może być ukarana lub zmuszona do zeznawania?

Odmowę złożenia przyrzeczenia uznaje się za równoważną odmowie złożenia zeznań – w każdym z tych przypadków sąd może nałożyć na świadka grzywnę (art. 417 ust. 2, art. 459 i art. 513 kodeksu postępowania cywilnego).

Jeżeli świadek nie stawia się przed sądem bez uzasadnionej przyczyny, sąd może ukarać go grzywną lub nakazać jego doprowadzenie (art. 508 ust. 4 kodeksu postępowania cywilnego).

Składanie fałszywych zeznań stanowi przestępstwo (art. 360 kodeksu karnego).

2.11 Czy przewiduje się, że od niektórych osób nie można uzyskać dowodów?

Osoby, które nie są w stanie zeznawać w sprawie faktów ze względu na stan psychiczny, nie mogą występować w charakterze świadków (art. 495 kodeksu postępowania cywilnego). Do obowiązków sędziego należy ocena zdolności osób wezwanych do zeznawania w charakterze świadków.

Osobom, które mogą składać zeznania jako strony w sprawie, zabrania się składania zeznań w charakterze świadków (art. 496 kodeksu postępowania cywilnego).

Zgodnie z art. 453 kodeksu postępowania cywilnego zeznania jako strony w sprawie mogą składać osoby posiadające zdolność do czynności prawnych, osoby dorosłe korzystające ze wsparcia, opiekunowie dzieci, osoby prawne oraz spółki.

2.12 Jaką rolę odgrywa sędzia i strony w przesłuchaniu świadka? W jakich warunkach można przesłuchać świadka w trybie wideokonferencji lub za pośrednictwem innych środków technicznych?

Świadkowie składają zeznania podczas rozprawy kończącej postępowanie w sprawie osobiście lub w drodze wideokonferencji (art. 500 kodeksu postępowania cywilnego) z wyjątkiem następujących sytuacji:

gdy dowody przeprowadza się na wcześniejszym etapie (można to zrobić, jeżeli zachodzi uzasadniona obawa, że uzyskanie zeznań od danej osoby może być niemożliwe lub bardzo utrudnione);

gdy dowody przeprowadza się za pośrednictwem wniosku o pomoc sądową przesłanego do portugalskiego konsulatu;

gdy dowody przeprowadza się w miejscu zamieszkania lub pracy danej osoby (przywilej nadany Prezydentowi Republiki Portugalskiej i przedstawicielom dyplomatycznym państw obcych na warunkach wzajemności);

gdy nie mogą stawić się w sądzie;

gdy istnieje możliwość składania zeznań na piśmie.

Zeznania świadka muszą być dokładne; świadek wskazuje powód i okoliczności uzasadniające jego wiedzę na temat faktów; należy w miarę możliwości szczegółowo określić i dobrze uzasadnić powód posiadania danej wiedzy (art. 516 ust. 1 kodeksu postępowania cywilnego).

Przesłuchanie prowadzi adwokat strony, która wezwała świadka. Adwokat drugiej strony może zadawać świadkowi pytania w celu uzupełnienia lub wyjaśnienia zeznań (art. 516 ust. 2 kodeksu postępowania cywilnego).

Sędzia dba o to, aby adwokaci nie byli nieuprzejmi w stosunku do świadków oraz aby nie zadawali pytań ani nie formułowali uwag, które nie mają związku ze sprawą, są tendencyjne, wprowadzające w błąd czy złośliwe (art. 516 ust. 3 kodeksu postępowania cywilnego).

Przesłuchanie przez stronę, która powołała świadka, oraz przez stronę przeciwną przeprowadzają pełnomocnicy stron, bez uszczerbku dla jakichkolwiek informacji żądanych przez sędziego lub dla jakichkolwiek pytań, których zadanie sędzia może uznać za stosowane w celu ustalenia prawdy (art. 516 ust. 4 kodeksu postępowania cywilnego).

Sędzia prowadzi przesłuchanie osobiście, jeżeli jest to konieczne do zapewnienia, aby świadek się opanował, lub w celu przerwania niewłaściwego przesłuchania przez stronę przeciwną (art. 516 ust. 5 kodeksu postępowania cywilnego).

Przed udzieleniem odpowiedzi na zadane mu pytania świadek może zapoznać się z aktami sprawy, zażądać przedstawienia mu określonych dokumentów włączonych do akt sprawy lub przedstawić dokumenty na poparcie swoich zeznań; przedstawione i włączone do akt sprawy mogą być wyłącznie te dokumenty, których dana strona nie była w stanie przedłożyć (art. 516 ust. 6 kodeksu postępowania cywilnego).

3 Ocena dowodów

3.1 Czy istnieją ograniczenia nałożone na sąd dotyczące uwzględniania przez sąd w orzeczeniu dowodów, które zostały zebrane przez stronę niezgodnie z prawem?

Tak, w szczególności w sytuacjach przewidzianych w poniższych artykułach kodeksu postępowania cywilnego:

art. 421 – ograniczenia w zakresie pozaprocesowej wartości dowodów;

art. 444, 446 i 451 – kwestionowanie dokumentów i podważanie ich autentyczności oraz podnoszenie zarzutu fałszywości dokumentów sądowych;

art. 464 – stwierdzanie nieważności przyznań;

art. 490 – przypadki naruszenia prawa do prywatności i życia rodzinnego oraz godności ludzkiej;

art. 514 – podważanie dowodów z zeznań świadków w oparciu o te same przesłanki, w przypadku wystąpienia których sędzia ma obowiązek odmówić składania zeznań.

3.2 Czy moje oświadczenie, jako strony w sprawie, uznaje się za dowód?

Tak, przyznanie faktów niekorzystnych dla strony, a korzystnych dla strony przeciwnej, uzyskuje się w toku składania zeznań przez stronę (art. 352 kodeksu cywilnego i art. 452 kodeksu postępowania cywilnego).

To samo dotyczy się oświadczeń stron dotyczących okoliczności faktycznych, w które były osobiście zaangażowane, lub faktów, na temat których posiadają bezpośrednią wiedzę, których złożenia strony mogą żądać do chwili rozpoczęcia wystąpień ustnych w pierwszej instancji (art. 466 ust. 1 kodeksu postępowania cywilnego).

Sąd dokonuje swobodnej oceny oświadczeń złożonych przez strony, z wyjątkiem przypadków, w których obejmują one przyznanie (art. 466 ust. 3 kodeksu postępowania cywilnego).

Dodatkowe informacje w tym zakresie można znaleźć w odpowiedzi na pytanie 2.6.

Powiązane strony

[Portugalski kodeks cywilny](#)

[Portugalski kodeks postępowania cywilnego](#)

Ostatnia aktualizacja: 23/11/2021

Za wersję tej strony w języku danego kraju odpowiada właściwy punkt kontaktowy Europejskiej Sieci Sądowej (EJN). Tłumaczenie zostało wykonane przez służby Komisji Europejskiej. Jeżeli właściwy organ krajowy wprowadził jakieś zmiany w wersji oryginalnej, mogły one jeszcze nie zostać uwzględnione w tłumaczeniu. ESS ani Komisja Europejska nie ponoszą odpowiedzialności za wszelkie informacje, dane lub odniesienia zawarte w tym dokumencie.

Informacje na temat przepisów dotyczących praw autorskich, które obowiązują w państwie członkowskim odpowiedzialnym za niniejszą stronę, znajdują się w informacji prawnej.